

ВЫКАРЫСТАННЕ ЭЛЕКТРОННЫХ СРОДКАЎ НАВУЧАЛЬНАГА ПРЫЗНАЧЭННЯ ПРЫ ВЫВУЧЭННІ ГІСТОРЫІ ЎКРАЇНСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Мэтай паведамлення з'яўляецца інфармацыя аб стварэнні новага электроннага падручніка па спецкурсе “Косць Гардзіенка: мастацкі і культурны феномен ХХ ст.” і агляд асаблівасцяў яго выкарыстання ў вучэбна-выхаваўчым працэсе вышэйшай школы.

З развітком комп'ютэрных та інфармацыйных тэхналогій почалася інфармацыйна рэвалюцыя, яка охопіла ўсе сферы жывіцця людзін. Протягом останніх років пытання про застосування новых інфармацыйных тэхналогій у вышніх навчальных закладах стало адным з ключовых. Ёх застосування такжэ є актуальным у процэсі вивчэння літэратуры.

Дэмакратызация та гуманізация україньскаго суспільства вимагає фармування творчой асобістості, здатной вирішувати пытанья політычнаго і сацыяльнаго развітку дэражавы. Крім того, сучасна сыстэма асвіты Украіны зазнає кардынальных змін, що спрычинено її выходам до єрапейскаго та світавога прастору. Глыбінні процэсы інфарматызацыі асвіты та шырокае выкарыстання інфармацыйных тэхналогій у навчальнаму процэсі дозволяе суттэва павышыці якасьць навчальнаго процэсу за рахунок выкарыстання багатыах форм падавання навчальнаго матэрыялу. Адным з напрыамів павышэння эфэктывнасьці навчальнаго процэсу за дапамагаю інфармацыйных тэхналогій є выкарыстання элэктронных засабаів навчальнаго прызначэння (ЕЗНП).

Під элэктроннымы засабамаы навчальнаго прызначэння розуміютьсЯ такі засабы навчання, що зберігаютьсЯ на дыфровых або аналоговых носіях даных і відтвораюцьсЯ на элэктроннаму абладнанні. До ных відносятьсЯ комп'ютэрні програмы загална-дыдактычнаго спрямування, тренажеры, элэктронні табліцы, элэктронні бібліотэки, інфармацыйні ресурсы для дыстанцыйнаго навчання, тэстові завдання, віртуальні лабараторні работы, элэктронні навчальні видання тощо [2, с. 12].

Важлывым кампанэнтам якасьнаго элэктроннаго пдручыка є дотрымання на етапі праектування до графічнаго інтэрфэйсу, сфармульованых з урахуванням псыаофізіялагічных асоблівастей суб'эктів навчання, цілей навчання та спецыфікы прэдаметнаго наповнення [1, с. 289].

Деякі пытанья впровадження комп'ютэрных програм в процес навчання мовы та літэратуры дысліджувалы Є. Азімов, Н. Ротмістров, С. Андреев, Є. Дмытріева, Т. Карамышева, О. Крюкова, Є. Носенко,

Є. Полат, М. Рибаків, С. Сєдих, П. Сердюков та ін. Вони займалися дослідженням особливостей навчання мови та літератури за допомогою інформаційних технологій з лінгвістичної, педагогічної та психологічної точок зору.

На базі Мелітопольського державного педагогічного університету створено низку електронних засобів навчального призначення, які варто використовувати у вищій школі під час викладання навчальних дисциплін:

1. «Тарасовими стежками» (автори: Т. М. Шарова, С. В. Шаров);
2. «Історія української літератури 40–60-х рр. ХІХ ст. «Апостол правди і науки» (автори: Т. М. Шарова, В. О. Кравченко, С. В. Шаров);
3. «Історія української літератури I пол. ХІХ ст.» (автори: Т. М. Шарова, С. В. Шаров);
4. «Історія української літератури ХХ ст. Творчість К. Гордієнка» (автори: Т. М. Шарова, С. В. Шаров);
5. «Історія зарубіжної літератури ХVІІ–ХVІІІ ст.» (автори: Т. М. Шарова, А. В. Землянська, С. В. Шаров);
6. «Історія зарубіжної літератури ХХ – початку ХХІ століття» (автори: А. В. Землянська, О. А. Іващук);
7. «Історія зарубіжної літератури. Антична література» (автори: Т. М. Шарова, С. В. Шаров);
8. «Творчість В. Короленка» (автори: Т. М. Шарова, Л. Ю. Москальова).

Новизну й конкурентоспроможність наукових і навчально-методичних праць захищено 14 свідоцтвами на авторське право та підтверджено 6 рекомендаціями Міністерства освіти і науки України щодо використання електронних засобів навчального призначення й навчальних посібників у вищих навчальних закладах.

Рекомендацію Міністерства освіти і науки України для використання у вищих навчальних закладах отримали такі електронні підручники та навчальні посібники:

1. «Тарасовими стежками» (автори: Т. М. Шарова, С. В. Шаров) – *Лист № 1/11-1085 від 24. 02. 12 р.*
2. «Історія зарубіжної літератури ХVІІ–ХVІІІ ст.» (автори: Т. М. Шарова, А. В. Землянська, С. В. Шаров) – *Лист № 1/11-5115 від 13. 04. 12 р.*
3. «Історія зарубіжної літератури ХХ – початку ХХІ століття» (автори: А. В. Землянська, О. А. Іващук) – *Лист № 1/11-5114 від 13. 04. 12 р.*
4. Шарова Т. М. *Методологічні аспекти комп'ютерної підтримки самостійної роботи студентів-філологів: навч.-метод. посіб. /*

Т. М. Шарова, С. В. Шаров; передмова проф. І. Л. Михайліна. – [2-ге видання: доп. і перероб.]. – Х. : Федорко, 2014. – 200 с. – *Лист № 1/11-694 від 27. 01. 11 р.*

5. Історія української літератури I пол. XIX ст.: навч. посіб. / Укл.: Т. М. Шарова. – Х. : Майдан, 2014. – 272 с. – *Лист № 1/11-9803 від 18. 06. 12 р.*

6. Шарова Т. М. Історія зарубіжної літератури XVII–XVIII ст.: навч. посіб. / Т. М. Шарова, А. В. Землянська. – Х. : Майдан, 2011. – 264 с. – *Лист № 1/11-694 від 27. 01. 11 р.*

Майже всі електронні засоби навчального призначення зареєстровані в Державній службі інтелектуальної власності, про що свідчить наявність свідоцтв про авторське право:

1. «Тарасовими стежками» (*№ 33020 від 28. 04. 2010 р.*);

2. «Історія зарубіжної літератури XX – початку XXI століття» (*№ 40126 від 13. 09. 2011 р.*);

3. «Історія зарубіжної літератури XVII–XVIII ст.» (*№ 48129 від 28. 02. 2013 р.*);

4. «Історія української літератури I пол. XIX ст.» (*№ 53672 від 14. 02. 2014 р.*);

5. «Історія української літератури XX ст. Творчість К. Гордієнка» (*№ 53673 від 14. 02. 2014 р.*);

6. «Історія зарубіжної літератури. Антична література» (*№ 68136 від 05. 10. 2016 р.*);

7. «Історія української літератури 40–60-х рр. XIX ст. «Апостол правди і науки» (*№ 68135 від 05. 10. 2016 р.*).

Так, наприклад, електронний підручник «Тарасовими стежками» містить відомості про творчість Т. Г. Шевченка та його біографію у вигляді хронологічної таблиці. Додатково студенти мають змогу переглянути відеоматеріали про Т. Шевченка. Формування культури мовлення, збереження української мови як духовного коду нації відбувається під час прослуховування аудіотекстів Тараса Шевченка у виконанні Петра Панчука. Електронний підручник містить понад 150 поетичних і 11 прозових творів Тараса Шевченка.

Структурно підручник складається з різних розділів, якими можна користуватися, готуючись до занять: «Поезія», «Проза», «Відео», «Аудіо», «Епістолярій». Вивчаючи особливості епістолярію Т. Шевченка, студенти мають можливість додатково в цьому електронному засобі ознайомитися з науково-документальним виданням «Володимир Родіонов: хроніка життя і творчості» (упорядники: Шарова Т. М., Землянська А. В.), що дасть змогу розширити їх кругозір щодо розуміння цього жанру в літературознавстві, а також надасть можливість працювати в компаративному аспекті.

Електронний засіб навчального призначення «Тарасовими стежками» є важливим засобом формування національної самосвідомості й характеру людини, висвітлюючи досягнення митця на ниві української літератури у світовому контексті.

З метою національно-патріотичного виховання молоді нами створений електронний засіб навчального призначення з історії української літератури 40–60-х рр. XIX ст. «Апостол правди і науки», завдяки якому студенти, використовуючи нові інформаційні технології, можуть знайти інформацію, що стосується життєвого й творчого шляху Кобзаря, ознайомитися з малярською спадщиною митця, а також усвідомити значення його літературного доробку.

Власний досвід створення й використання електронного підручника в процесі викладання української літератури дав змогу визначити низку факторів, які впливають на ефективність навчально-виховного процесу: збільшення впливу виступу на аудиторію; полегшення розуміння й сприйняття поданого матеріалу; запам'ятовування навчального матеріалу на значний період; скорочення часу на розкриття проблеми. Використовуючи такий електронний засіб навчального призначення у вищій школі, можна зацікавити студентів і мотивувати їх до навчання, додатково ознайомивши з навчально-методичним виданням Осадчого В. В. і Шарова С. В. «Створення електронного підручника: принципи, вимоги та рекомендації: навчально-методичний посібник».

Зміст електронного засобу навчального призначення з дисципліни «Історія української літератури I половини XIX століття» розкриває теоретико-методологічні засади української літератури означеного періоду. В електронному підручнику наведено відомості про витоки й шляхи розвитку української літератури XIX ст.; висвітлено теоретичні аспекти дискурсу українських письменників XIX ст.; зосереджено максимальну увагу на творчості письменників цього періоду.

Користувачі можуть ознайомитися з лекційними матеріалами, семінарськими заняттями, художніми текстами, необхідними для прочитання, а також з відео- і аудіоматеріалами. Додатково з електронним засобом можна використовувати друкований навчальний посібник, назва якого збігається з назвою електронного підручника й назвою навчальної дисципліни «Історія української літератури I пол. XIX ст.», що сприяє формуванню національної свідомості й характеру майбутнього вчителя-філолога.

Метою повідомлення є інформація про створення нового електронного підручника зі спецкурсу «Кость Гордієнко: художній і культурний феномен XX ст.», та огляд особливостей його використання у навчально-виховному процесі вищої школи.

В електронному засобі навчального призначення зосереджено максимальну увагу на творчості К. Гордієнка як представника старшого покоління письменників, основоположника радянської прози, головною темою творів якого є життя українського села ХХ століття. На прикладі творчості К. Гордієнка можна простежити життєву й творчу долю багатьох українських письменників ХХ століття. В електронному підручнику вміщено хронологічну таблицю, епістолярій, відеоінформацію, аудіотексти, а також художні тексти митця слова.

Важливим компонентом електронного підручника є дотримання вимог щодо графічного інтерфейсу. Для забезпечення більш легкої навігації з кожного вікна програмного засобу користувач має змогу досить швидко перейти до іншого вікна, за допомогою кнопок з відповідними назвами на панелі інструментів: «Лекційний матеріал», «Твори», «Неопубліковане», «Епістолярій», «Фотоархів», «Відео», «Біографія», «Про програму».

Електронний підручник «Історія української літератури ХХ ст. Творчість К. Гордієнка» можна використовувати як допоміжний засіб у процесі вивчення історії української літератури. Для розширення власного кругозору студенти мають змогу користуватися літературно-художнім виданням «Кость Гордієнко: нариси, публіцистика, епістолярій» (упорядник: Шарова Т. М.). Упровадження нових підходів до навчання української літератури з використанням потужних можливостей інформаційних технологій допоможуть студентам більш ефективно оволодіти знаннями й активно використовувати їх надалі.

Упровадження нових підходів до навчання мов і літератури з використанням невичерпних можливостей інформаційних технологій допоможе змінити дану ситуацію. Зважаючи на це, доцільним є використання електронного засобу навчального призначення зі спецкурсу «Кость Гордієнко: художній і культурний феномен ХХ ст.» студентами-філологами та викладачем під час викладання відповідного курсу. Зазначений електронний підручник варто використовувати на заняттях філологічних спеціальностей та може бути корисним вчителям-предметникам та учням загальноосвітніх та спеціалізованих шкіл. Він охоплює важливі питання щодо викладання у вищій школі спецкурсу з історії української літератури ХХ століття, головною метою якого є висвітлення творчості Костя Гордієнка.

У електронному засобі навчального призначення зосереджено максимальну увагу на творчості К. Гордієнка як представника старшого покоління письменників, основоположника радянської прози, головною темою якого є життя українського села ХХ ст. На прикладі творчості Кості Гордієнка можна прослідкувати життєву та творчу долю

більшості з українських письменників ХХ ст. В електронному підручнику «Кость Гордієнко: художній і культурний феномен ХХ ст.» подано хронологічну таблицю Костя Гордієнка, де відтворено життя та творчість митця, епістолярій, відеоінформацію, аудіо тексти письменника, а також художні тексти митця слова.

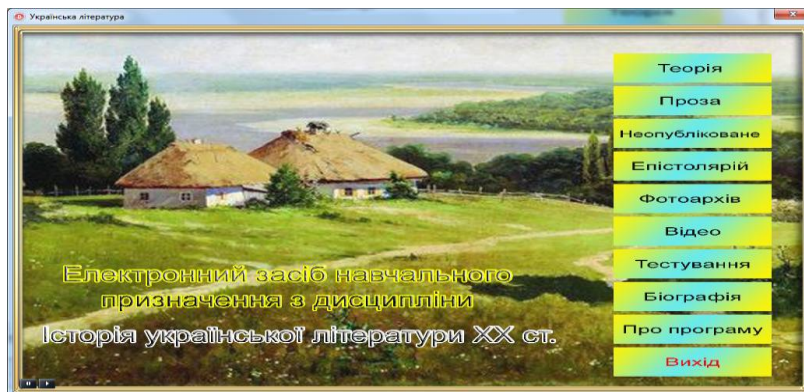

Рисунок 1– Головне вікно програмного засобу

Для початку роботи з електронним засобом навчального призначення зі спецкурсу «Кость Гордієнко: художній і культурний феномен ХХ ст.», користувачу слід завантажити файл kost.exe. Програмний засіб складається з декількох вікон, доступ до яких здійснюється з головного вікна (рисунок 1).

Для забезпечення більш легкої навігації у вікнах програмного засобу з кожного вікна користувач має змогу перейти до інших вікон за допомогою кнопок із відповідними назвами на панелі інструментів (рисунок 2).

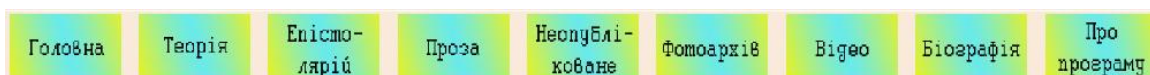

Рисунок 2 –Зовнішній вигляд панелі інструментів

Зазначена панель присутня у кожному вікні програми. Перехід до головного вікна здійснюється за допомогою кнопки “Головна”, а кнопка “Вихід” дозволяє повністю вийти з програмного засобу.

У головному вікні користувач має змогу перейти до наступних вікон:

Вікно “Лекційний матеріал” з’являється після активізації кнопки “Теорія”. У ньому представлено шість текстів лекцій. Для активізації конкретної лекції слід натиснути на відповідну назву у переліку. Також із вікна лекційного матеріалу можна перейти одразу до вікна тестування, якщо натиснути відповідну кнопку. Автоматично у вікні тестування з’явиться тест, відповідний зазначеній лекції.

Вікно “Твори” призначене для відображення текстів художніх творів та додаткових зображень до цих творів. Його можна завантажити після активізації кнопки “Проза” у головному вікні програми або аналогічної кнопки на навігаційній панелі інструментів. Для активізації конкретного твору слід натиснути на відповідну назву у переліку. Автоматично завантажується відповідний твір у форматі *.rtf або *.pdf та відображаються додаткові зображення, які дозволяють користувачу більш глибоко опанувати художнім твором. У цьому вікні користувач може переглянути до чотирьох зображень, поданих до кожного твору.

Вікно “Неопубліковане” призначене для відображення текстів та сканованих копій рукописів, які не були опубліковані. Вікно можна активізувати за допомогою однойменної кнопки у головному вікні програми або навігаційної панелі інструментів. Користувацький інтерфейс цього вікна аналогічний вікну “Твори”, за винятком того, що користувач в змозі переглянути до дванадцяти зображень, поданих до конкретного твору.

Вікно “Епістолярій” призначене для перегляду текстів та сканованих копій листів, телеграм та документів авторів. Його можна активізувати за допомогою однойменної кнопки у головному вікні програми або навігаційної панелі інструментів. Користувацький інтерфейс цього вікна аналогічний вікну “Твори”, за винятком того, що користувач в змозі переглянути до чотирьох зображень, поданих до конкретного документу. У цьому вікні користувач може вибрати наступні категорії для перегляду: «Листи автора», «Листи до автора», «Телеграми» за допомогою відповідного пункту у переліку, що розкривається.

Вікно “Фотоархів” дозволяє переглянути фотографії, малюнки та інші графічні зображення, які відносяться до конкретного автора (рисунок 3).

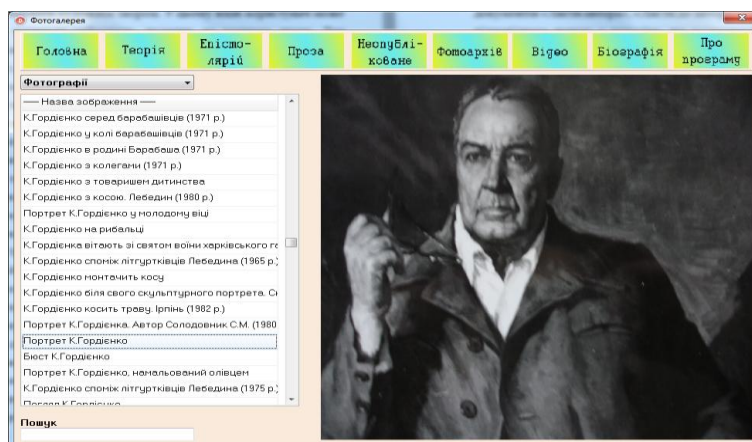

Рисунок 3 – Зовнішній вигляд вікна «Фотогалерея»

Вікно “Відео”, яке можна активізувати за допомоги однойменної кнопки у головному вікні програми або навігаційної панелі інструментів. Вікно можна активізувати за допомогою однойменної кнопки у головному вікні програми або навігаційної панелі інструментів. Користувацький інтерфейс цього вікна аналогічний більшості вікон програмного засобу, за винятком того, що користувач не може переглянути додаткові зображення або текстові файли, відповідні обраному зображенню або документу. У цьому вікні користувач може вибрати наступні категорії для перегляду: документів «Фотографії», «Документи» за допомогою відповідного пункту у переліку, що розкривається.

Вікно “Відео” призначене для відображення відео фрагментів, які стосуються митців. Це може бути інтерв'ю, документальній або художній фільм тощо. Вікно можна активізувати за допомогою однойменної кнопки у головному вікні програми або навігаційної панелі інструментів. Користувацький інтерфейс цього вікна аналогічний вікну “Фотоархів”, за винятком того, що користувач переглядає відеофайли.

Важливим компонентом навчального процесу у вищій школі є контроль знань та вмінь студентів. Для забезпечення перевірки отриманих знань з кожної лекції розроблений електронний засіб навчального призначення має вікно контролю, який можна завантажити з головного вікна програми, за допомогою відповідної кнопки на інструментальній панелі кожного вікна або з вікна «Теорія» при перегляді певної лекції. Усього студенти можуть пройти шість тестів відповідно до кожної лекції. Для цього потрібно вибрати потрібний тест та натиснути кнопку «Почати». Кожен тест складається з 10 тестових завдань, кожне з яких містить 4 варіанта відповіді. Потрібно вибрати один правильний варіант.

Вікно “Біографія” призначене для відображення хронологічної таблиці авторів цього періоду. Його можна активізувати за допомогою однойменної кнопки у головному вікні програми або навігаційної панелі інструментів. У цьому вікні наявна можливість пошуку біографії потрібного митця, можливість перегляду ескізів зображень.

Вікно “Про програму” активізується за допомогою однойменної кнопки у головному вікні програми або навігаційної панелі інструментів. У вікні можна переглянути інформацію про призначення електронного засобу навчального призначення зі спецкурсу «Кость Гордієнко: художній і культурний феномен ХХ ст.». (кнопка «Про підручник») та перелік джерел, за якими можна опанувати спецкурсом (кнопка «Література»).

Отже, перелік описаних вище вікон дозволяє використовувати цей програмний засіб у якості допоміжного засобу при вивченні спецкурсу «Кость Гордієнко: художній і культурний феномен ХХ ст.» та

для самостійної роботи студентів. Упровадження нових підходів до навчання української літератури з використанням потужних можливостей інформаційних технологій допоможе студентам-філологам більш ефективно опанувати знаннями та використати їх у своїй професійній діяльності.

Електронний засіб навчального призначення “Творчість Костя Гордієнка: художній і культурний феномен ХХ століття” продуманий з точки зору його використання, оскільки легкість та доступність – головний лейтмотив електронного підручника. Підвищення ефективності самостійної роботи та її індивідуалізація на основі використання нових інформаційних технологій дають можливість викладачеві не лише контролювати успішність студентів, а й стимулювати пізнавальну діяльність тих, хто навчається. Взагалі, електронні підручники є електронними навчальними засобами з історії української літератури, за допомогою яких підвищується рівень знань. Тому його використання у вищому навчальному закладі студентами-філологами є доцільним та коректним.

Список використаних джерел

1 Карташова, Л. Нові підходи до проектування педагогічних програмних засобів та їх застосування / Л. Карташова, В. Лапінський // International Conference “Strategy of Quality in Industry and Education”. – Дніпропетровськ : Пороги. – 2005. – С. 287–290.

2 Положення про підготовку навчальних видань та електронних засобів навчального призначення [Текст] / [уклад. В. Т. Горбенко, Г. І. Лоза, І. О. Мікульонок]. – К. : НТУУ “КПІ”, 2008. – 48 с.

3 Шарова, Т.М. Електронний підручник зі спецкурсу «Кость Гордієнко: художній і культурний феномен ХХ ст.» : [Електронний ресурс] / Шарова Т.М., Шаров С.В. – Мелітополь: МДПУ, 2014. – 1 електрон. опт. диск (CD–ROM).

3. У. ШВЕДАВА

УА “Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Ф. Скарыны”

ЭЛЕКТРОННЫЯ АДУКАЦЫЙНЫЯ РЭСУРСЫ Ў ДАПАМОГУ СТУДЭНТУ-ПРАКТЫКАНТУ

Электронныя адукацыйныя рэсурсы ў апошні час з’яўляюцца неад’емнай часткай сучаснай адукацыйнай прасторы вышэйшых вучэбных устаноў. У практыцы педагагічнай дзейнасці прафесарска-выкладчыцкага складу вучэбна-навуковага ўзросту можна вызначыць два асноўныя накірункі